

Ensenyar català a l'estranger

Òscar Bernaus Griñó (Leipzig)

L'experiència de lector a Alemanya

Berlín i Leipzig

Índex

- El lectorat: oportunitats i desafiaments
- Ensenyar català en un context no catalanoparlant
- Algunes recomanacions per a la classe
- Implementació de les noves tecnologies: presencialitat i no-presencialitat

Quines oportunitats i/o desafiaments podem viure en un lectorat?

1. El lectorat: oportunitats i desafiaments

- Fer conèixer la nostra llengua i, a través d'aquesta, la nostra cultura
- Conèixer una nova cultura i establir-hi llaços o contribuir a reforçar els existents
- Descobrir un sistema acadèmic/universitari nou (funcionament, didàctica —organització, planificació, estructuració, didactització, avaluació, valoració—, mentalitat—modes diversos d'aprenentatge)
- Guanyar experiència en organització i dinamització d'activitats culturals (acadèmiques i, sobretot, extraacadèmiques)
- Formar-se: doctorat, màster, cursos d'especialització, millora de l'idioma...

Formar part d'una institució cultural potentíssima del país: xarxa de lectors i lectores

Ensenyar català en un context no-catalanoparlant

Mit Katalanisch kannst Du nur gewinnen

WiSe 2011/2012

Katalanischkurse für Anfänger und für Fortgeschrittene

Mehr Informationen bei oscar.bernaus@uni-leipzig.de und unter www.ialt.de

0. Les creences del professor / les creences de l'alumne

1. Quins haurien de ser els nostres objectius a classe?

2. Preparació de material:

3. Material docent existent (manuels habituals)

4. Preparació de material didàctic propi

1. A partir de material docent existent (adaptació)

2. Elaboració "total" per part del professor: didactització de materials audiovisuals, didactització de textos, elaboració d'activitats "lúdiques" per a la classe, etc.

3. Possible combinació de les tasques preparades amb parla.cat o altres materials

5. Abans de la primera classe: què m'interessa saber dels meus estudiants que em pugui ser útil per al curs?

Sobre les creences

Què són les creences?

Totes aquelles idees o presumcions (normalment bastides a partir de la pròpia experiència) amb què afrontem la classe, ja sigui com a alumnes ja sigui com a professors.

Per què tenen importància a l'hora d'afrontar una classe de llengua?

L'aprenentatge és un procés actiu i constructiu, molt influït per les mentalitats, les creences i les preconcepcions dels individus. La manera com aprenem i allò que aprenem estan fonamentalment influïts per les creences amb què els alumnes entren a classe.

Quines categories de creences es poden establir?

- Creences dels professors:**
1. Sobre si mateixos: sobre com cal ensenyar
 2. Sobre els alumnes: sobre com aprenen

- Creences dels alumnes:**
1. Sobre si mateixos: sobre com s'aprèn
 2. Sobre els professors: com han d'ensenyar i quin és el seu rol / autoritat

Conèixer les pròpies creences així com les creences habituals dels alumnes és un bon fonament per a l'autoreflexió sobre el tipus d'ensenyament o de maneres / models d'ensenyament i d'aprenentatge (íntimament relacionats)

Segons Piaget (1932, 1976), l'aprenent té un paper actiu en la construcció del coneixement i l'aprenentatge. Per a Vygotsky (1978, 1981), l'aprenentatge s'entén com un procés social, en el qual els aprenents construeixen significats de manera activa y contínua tot interaccionant entre ells en un determinat context social.

Segons el Marc Comú Europeu de Referència per a les llengües: aprenentatge, ensenyament i avaluació: cal que els docents reflexionin sobre la seva pròpia pràctica (reflexió individual, intercanvi d'opinions i experiències entre ells i treball cooperatiu).

Quines creences creieu que acostumen a tenir:

els estudiants sobre els professors?

els professors sobre els estudiants?

Els estudiants sobre el professor?

1. El professor ho sap tot, pot donar explicacions de tots els fenòmens, de totes les irregularitats.
2. El professor és responsable del meu aprenentatge
3. El professor té sempre la raó, l'autoritat...
[Professor > Déu]
4. Cal fer sempre llistats de les paraules noves que surten a classe.]

Els professors sobre els estudiants?

1. Els estudiants estan motivats sempre que entren a classe
2. Els estudiants aprenen sobretot a base de repetició i de l'ús exclusiu (actiu) de la memòria (estudiar de memòria)
3. Els estudiants són absolutament obedients i disciplinats (fan sempre tot allò que el professor els proposa o recomana)
4. Als alumnes els agraden els materials visuals (dibuixos, fotos, imatges...) que són una bona ajuda a la memorització del vocabulari

L'enfocament comunicatiu

- Neix a la dècada dels 70, a partir del *Threshold Level*, publicació del Consell d'Europa.
- L'objectiu és aconseguir la comunicació entre els parlants d'una llengua estrangera en situacions de la vida diària i sobre temes d'interès general.
- Es dóna més importància al contingut que a la forma.
- Basat en la idea que no cal preocupar-se per aprendre, perquè és innat.

L'enfocament per tasques

- Neix a la dècada dels 90, com a evolució de l'enfocament comunicatiu.
- Una tasca és una iniciativa per a l'aprenentatge que consisteix en la realització a l'aula d'activitats d'ús de la llengua que són representatives del món real. Té les propietats següents:
 - * Està orientada al descobriment.
 - * És flexible.
 - * Dóna una atenció prioritària al contingut.
 - * Facilita, així mateix, moments d'atenció a la forma lingüística.
 - * Fomenta l'autonomia de l'estudiant.

font: Elisabet Capdevila, curs de formació de l'any 2010

PEDAGOGIA TRADICIONAL CENTRADA EN LA FORMA	PEDAGOGIA BASADA EN TASQUES
Discurs amb una estructura rígida: intercanvis del tipus estímulo-resposta-retroalimentació.	Discurs amb una estructura flexible.
El professor controla el desenvolupament dels temes.	L'alumne controla el desenvolupament dels temes.
El professor regula el torn de paraula.	Els parlants poden decidir les regles de la conversa i els torns de paraula.
Preguntes declaratives amb una resposta coneguda prèviament.	Preguntes referencials amb una resposta no coneguda prèviament.
L'únic paper que assumeix els estudiants és el de respondre, amb la qual cosa produeixen una varietat limitada de funcions.	Els estudiants pregunten i responen, la qual cosa produeix un ampli espectre de funcions.
Escassa negociació de significats.	Oportunitats per a negociar els significats.
Construcció d'unes bases que permetin als estudiants produir frases correctes.	S'estableixen unes bases que permeten als alumnes que diguin el que volen dir.
Retroalimentació per part del professor centrada en la forma.	Retroalimentació centrada en el significat.
El professor repeteix el que l'estudiant ha dit perquè tota la classe pugui treure'n profit.	L'estudiant decideix el que vol repetir individualment.

Enfocament comunicatiu i per tasques

Fixar-se objectius comunicatius clars a atènyer

Quines destreses comunicatives dominem quan dominem una llengua?

Destreses de comprensió

Comprensió escrita (comprensió lectora)

Comprensió oral

Destreses de producció

Producció escrita (expressió escrita)

Producció oral (expressió oral)

Cal tenir en compte la importància la importància de les creences en **l'enfocament comunicatiu i per tasques.**

Tanmateix tot sovint se segueix utilitzant la llengua escrita com a recolzament de l'ensenyament de la llengua oral. Els alumnes moltes vegades, al final d'un curs, són millors a l'hora d'interpretar un text escrit (lectura) o en expressió escrita que en oral, quan l'objectiu és el domini de les quatre destreses per igual.

Alguns estudis destaquen el fet que molts professors tenen creences que concorden amb els principis de l'enfocament comunicatiu i l'enfocament per tasques però que es contradiuen amb la seva pràctica: els exàmens finals, per exemple, moltes vegades posen molt l'accent en l'avaluació dels coneixements gramaticals de manera molt exclusiva (oblidant l'objectiu comunicatiu inicial)

Moltes activitats suposadament "orals" són en realitat exercicis de repetició de textos que s'escolten: audició i imitació. Fins a quin punt és aquest tipus d'entrenament fonètic efectiu?

El professor demana als seus alumnes una tasca "senzilla": han de pujar al capdamunt de l'arbre més alt.

Quins resultats podem esperar per part d'aquests alumnes?

Quins / com haurien de ser els nostres objectius a classe?

Objectius reals i no “impossibles”. Ser exigents amb allò important > els objectius comunicacionals

Objectius adequats a l'individu: atenció als individus o atenció individualitzada > individualitzar l'acció pedagògica

Que els nostres alumnes puguin atènyer els objectius comunicacionals proposats amb sensació d'èxit

Que els alumnes se sentin a gust a classe, que tinguin ganes de tornar-hi, que la seva motivació (que suposàvem en les nostres creences) creixi amb les nostres classes

El professor no és el protagonista: ho són les tasques (que impliquen “socialment” els alumnes. Aquests, així, en són els protagonistes). Les tasques, doncs, són inclusives i fomenten el treball cooperatiu.

El rol del professor

El professor, doncs, és vist, segons aquest enfocament, com a acompanyant del procés d'aprenentatge, com a tutor - supervisor més que posseïdor “omniscient” de l'autoritat, que exerceix sobretot a l'hora de valorar/avaluar allò produït per l'alumne.

Cal que s'assoleixi a classe una “peer-interaction” entre el professor i els alumnes: hi ha una interacció entre iguals basada en la confiança i en uns criteris d'autoritat que defugen jerarquies.

El paper del professor a classe és, per tant, mínim si el comparem amb el paper tradicional en què aquest se situa al centre actiu i els alumnes són receptors passius dels continguts que el professor dóna.

El paper “real” del professor és el de mediador, acompanyant, aclaridor i motivador. Les tasques transmeten els coneixements i fan que l'alumne esdevingui d'alguna manera ell mateix el seu propi ensenyant (per exemple, a partir de deduccions per analogia, etc.)

Paper “tranquil·litzador” del professor: tot sovint (a partir de la dependència que molts alumnes tenen de la sistematització) el professor ha de “satisfer” també la necessitat sistematitzadora que té l'alumne. Això es pot fer en forma de recapitulació o, fins i tot, ja a l'inici de la unitat didàctica (quan s'explicita tot allò que s'aprendrà: quins objectius comunicacionals s'adquiriran i quins continguts gramaticals es treballaran per assolir-ho)

El professor corregeix però no “penalitzà” l'error concret sinó el no assoliment dels objectius comunicacionals

Poseu nota a aquests textos

D'11 a 0 punts, com puntuaries aquests textos?

Quins són els criteris més importants seguits a l'hora de corregir els textos?

Un exemple de criteris d'avaluació

Punts	Definició dels resultats assolits
11 – 10	La tasca ha estat completament assolida. El text és comprensible i compleix els seus objectius. La fluïdesa lectora és total i els punts d'unió de frases i de paràgrafs són perfectes. El text és molt clar, al llarg de tot el text, la cura de l'alineament i una expressivitat idiomàtica i adequada a la situació.
9	El text compleix les seves funcions generals (o principals), encara que la tasca no ha estat aconseguida completament en alguns aspectes molt particulars. La cohesió és satisfactòria i la utilització de les frases i paràgrafs és adequada. Es poden reconèixer al llarg del text certes expressions que denoten capacitat d'adequar-se a la situació comunicativa.
8 – 7	El text pot aconseguir el seu objectiu, encara que la tasca no ha estat duta a terme de manera completa. El text sentit de manera generalment comprensible, però amb algunes dificultats de comprensió. El text té algunes frases i paràgrafs que dificulten la lectura.
6	El text amb prou feines no compleix el seu objectiu. Una expressivitat fortament i estructuralment influïda per la llengua d'estrangeria. El text és difícil de llegir i amb prou feines pot ser reconstruït.
5 – 3	El text pràcticament no compleix el seu objectiu en absolut. Molt expressiu i amb frases i paràgrafs que dificulten la comprensió i amb prou feines pot ser reconstruït pel lector.
2 – 0	El text no compleix el seu objectiu en absolut, atès que el seu sentit només es pot desxifrar amb la fantasia i la imaginació del lector.

Elaboració de material didàctic propi

És realment necessari l'esforç quan hi ha tant material a disposició del docent?

El material docent publicat està elaborat amb criteris molt "generalistes", en el sentit que el públic a què va destinat inclou usuaris molt distints.

El nostre "públic" forma part d'un mateix "tipus d'usuari": és fonamentalment un públic universitari: això vol dir, públic d'edats molt similars, amb gustos o interessos que poden diferir en alguns aspectes particulars però que acostumen a divergències força compatibles i, en tot cas, amb moltes convergències: p. ex. relació amb les noves tecnologies i el web que en altres generacions no són iguals (facebook, wikis, blocs, aprenentatge a través del moodle, etc.)

És, per tant, recomanable adaptar el material existent a les nostres necessitats particulars o bé crear material nou

Amb el material didàctic nou aconseguim:

- introduir molta cultura (actual) a la classe, que els llibres no recullen
- variar la dinàmica de la classe tot fent que aquesta no sigui exclusivament dependent del llibre de text
 - Introduir àudios que al llibre de text no trobaríem (cançons, entrevistes de ràdio...)
 - Introduir vídeos (youtube, TV3, etc.)
 - Introduir activitats lúdiques que poden ser un bon complement a les unitats proposades
- nosaltres (els professors) no avorrir-nos terriblement duent a terme sempre les mateixes activitats

Material docent publicat

Adaptació de material docent

(Mostra a partir de *Veus 1*)

Quins elements de l'activitat no s'adeqüen al context d'un curs de lectorat?

En grup: proposeu adaptacions d'aquest material per a una classe de lectorat

En aquest cas: crearíeu material docent extra per aconseguir els objectius docents proposats per l'activitat? Quins?

Pràctica d'elaboració de material didàctic propi

Cerca de material

Veure-hi possibilitats de didactització:

1. què volem destacar del text, vídeo, àudio, material en qüestió?
2. què volem que hagin après al final els alumnes?
l'activitat pot combinar-se bé amb les activitats programades per a la classe / les unitats didàctiques previstes?
3. té l'activitat un marc situacional real?

Explotació d'un text periodístic

Article de Quim Monzó en ocasió de la publicació per primera vegada de *La Vanguardia en català*

Quines possibilitats d'explotació didàctica hi veieu?

1. Proposar algunes activitats prèvies
2. Proposar algunes activitats amb el text
3. Proposar algunes activitats posteriors

Pràctica d'elaboració de material didàctic propi

Objectiu / Tasca final

Organitzar un debat a classe sobre les dependències

Què us suggereixen aquests vídeos?

Vídeo Mauri (*La Riera*)

Vídeo Maribel i Quique (*La Riera*)

En grups: féu propostes d'explotació didàctica dels vídeos

Preparació d'un debat per a la classe

Ha de ser una tasca dirigida o totalment lliure?

Els alumnes com haurien d'intervenir? A nivell individual o grupal?

Qui fa de moderador del debat?

Com distribuïm els grups?

Com ho avaluem tot plegat?

Combinació / Complementació amb altres materials

Moltes tasques es poden reforçar/combinar amb activitats del parla.cat a classe o com a deures.

Recomanació: fer-ho a classe. No tenim la certesa que els alumnes hagin fet les activitats del parla.cat a casa. A classe, es fa una pausa que pot durar uns 15 minuts > dinàmica variada.

La recomanació que molt sovint es fa a classe de seguir alguna sèrie o programa de la televisió catalana (*La Riera, Plats Bruts, Polseres Vermelles, Polònia, Cuines, Millenium...*) està bé sempre que sigui controlada o treballada a classe (el factor d'obligatorietat de les tasques és important: no tots els alumnes estan motivadíssims per fer les tasques demanades).

Què m'interessa saber dels meus alumnes a inici de curs?

Informació acadèmica bàsica: en quin semestre dels estudis es troben, quina/ quines carrera/carreres fan?

Quines llengües coneixen?

- > quina experiència tenen amb aprenentatge de llengües
- > si coneixen altres llengües romàniques tindran molt poques dificultats a l'hora d'entendre'm

Per què estudien català?

- > un objectiu important és arribar a conèixer el **capital cultural** dels alumnes: allò que de la cultura els interessa, els afecta, els motiva, els agrada
- > introduir a classe elements culturals o relacionats amb els interessos de l'alumnat que puguin ser d'interés més o menys general i que puguin ser un factor extra de motivació

Algunes respostes dels alumnes

interés per les llengües romàniques en general (gramàtica + etimologia)

interés per les llengües romàniques. He viscut 5 anys a Madrid, estic casada amb un veneçolà i no descartem traslladar-nos a viure a Catalunya

Interés per les llengües romàniques. Barcelona (per fer un màster). M'interessa molt la gastronomia i els costums relacionats amb el menjar.

Vull fer el meu 4rt semestre com a estudiant Erasmus a València. Vull aprendre català per estar millor preparada. Així podré entendre'm millor amb els amics que ja tinc de Catalunya i de Mallorca.

vull aprendre català perquè m'agrada molt Catalunya. Barcelona és la ciutat més maca on he estat fins ara i hi tinc un amic. Vull aprendre'n la llengua.

Vaig ser fa un any a Barcelona i em va agradar molt. Em va impressionar veure com de diferent és el català respecte de l'espanyol. M'agradaria aprofundir en la relació entre les dues llengües i els problemes que hi poden estar relacionats.

Perquè el català em sembla molt més fàcil que l'espanyol

Per dues raons: primer perquè Barcelona és una de les ciutats més maques on he estat fins ara. Segon perquè com a estudiant d'alemany com a llengua estrangera m'agradaria molt poder anar-hi a ensenyar alemany.

Perquè vull aprendre tantes llengües com pugui. Perquè vaig treballar 4 setmanes a Catalunya com a assistent de cuina en un restaurant i em va meravellar la llengua catalana. M'agradaria fer un semestre d'Erasmus a Barcelona.

M'agradaria aprendre català perquè tinc amics a Barcelona i sempre m'ha fascinat aquesta llengua. A més, m'interessa molt la cultura i la vida dels territoris on es parla català.

M'agradaria aprendre català perquè vaig tenir ocasió d'entrar en contacte amb els problemes dels catalans i també amb les seves danses. M'agradaria conèixer millor el país i la seva gent.

La meva nòvia és catalana

M'interessa molt la política

Algunes recomanacions per a la classe

Anticipar, en la fase preparatòria, possibles dubtes, respostes, problemes per part dels alumnes

Atenció amb els exercicis en què es treballen informacions de caire personal: alguna estratègia

El tracte amb els alumnes a classe: tu, vosaltres, vostè, vostès?

Cal tractar totes les competències lingüístiques en una mateixa classe?

En català des del primer moment? En català sempre?

Hi ha una temporització ideal de les activitats? Consells pràctics (fer prèviament l'activitat a casa tot comptant que els alumnes trigaran segurament més del que nosaltres triguem i que els alumnes tenen ritmes de treball molt diversos els uns respecte dels altres; controlar de manera delicada el ritme de treball dels alumnes - assistir els alumnes sense fer-se pesat, no només per ajudar-los sinó també per dinamitzar l'activitat, aturar l'activitat (si és possible) quan el temps de realització per part dels alumnes sigui excessiu i posar en comú.

Recomanacions per a la classe (continuació)

Ser a classe 15 minuts abans del començament: "instal·lar-se" (col·locació de les taules, comprovació del funcionament de tot allò "tècnic" (ordinadors, connexió a internet, altaveus o ràdiocassette, rotuladors i guix)

Escriure a la pissarra de manera clara (amb lletra clara!) i conseqüent: imaginar la pissarra prèviament (models de pissarres diverses)

Correcció dels exercicis a classe: preguntem a la babalà, per l'ordre amb què els alumnes seuen a classe...?

El tractament de l'error: no posar l'accent en el fet que un alumne s'hagi pogut equivocar. Detectar casos en què hi hagi reincidències en errors i a l'hora de corregir mirar de preguntar estratègicament allò més fàcil a les persones que puguin tenir més dificultats (un cop es coneixen els alumnes i el seu rendiment / aprofitament / capacitats) i el més difícil a aquells alumnes que se'n surten millor. Posar l'accent en l'èxit. Aprofitar els errors per a la reflexió sobre la llengua i "desdramatitzar" sempre.

Procurar que la classe no perdi mai dinamisme: fomentar el treball en parelles o en grup i combinar-ho amb el treball individual

Recomanacions per a la classe (continuació)

No amoïnar-se per les "males" cares d'alguns estudiants. En algunes cultures (com les nòrdiques) no és habitual que les persones expressin sentiments.

Flexibilitat: ser prou flexible com per poder atendre peticions que de vegades no tenen res a veure amb el que s'està fent. Saber negociar les interrupcions.

El paper del professor durant els exercicis en parelles o en grup

Començar fent un *warm-up* (escalfament): atenció al moment en què es fa la classe (les classes a les 07:30 del matí són diferents de les classes de les 11:30 o de les classes de les 14:30, per exemple) > pluja d'idees (per repassar continguts anteriors, per preparar continguts que es tractaran en la mateixa sessió). Es pot fer de manera lúdica (amb la pilota...)

Implementació de les noves tecnologies

El treball amb els Blocs

El treball amb les Wikis

El treball amb el Moodle

Una experiència a Berlín

El Bloc “Trobadès”

Els blocs

Creieu que la integració dels blocs pot ser útil per a la classe de català?

Avantatges

Inconvenients

Quins tipus d'activitats creieu que poden aprofitar-se més d'aquesta eina? Quina destresa /Quines destreses s'hi treballen en especial?

Recapitulació

MOLTES GRÀCIES !